

ประวัติศาสตร์ (ไม่) ลับฉบับ 'เหา' (5) กองทัพอันเกรียงไกรของนโปเลียนติด 'เหา'?

โจโฉแตกทัพเรือในศึกเซ็กเพ็ก ก็เพราะเพลิงไฟ... แต่กองทัพนโปเลียนอันแสนเกรียงไกรแตกพ่ายก็เพราะ "เหา"

ใช่แล้วครับ! กองทัพนโปเลียน ติด "เหา" ติดกันแบบงอมแงม ติดกันจนใช้รากสาดใหญ่ หรือที่เรียกกันติดปากในภาษาฝรั่งว่า ไทฟัส (typhus) ที่มีเหาเป็นพาหะนั้นแพร่กระจายไปทั่วกองทัพ

เล่นเอากองทัพอันเกรียงไกรของนโปเลียน (Grande Armée) ขนาดเจ็ดแสนคน เรียกว่ายิ่งใหญ่ที่สุดที่ยุโรปเคยมี ต้องสูญสิ้นท่า เหลือรอดกลับมาไม่ถึงสามหมื่นนาย

และที่ยังพอมีกำลังวังชาพอสู้รบต่อได้ มีเหลือไม่ถึงพัน

อย่างที่รู้กัน ในยุคของนโปเลียนพื้นแผ่นดินแห่งทวีปยุโรปนั้นร้อนระอุไปด้วยภัยสงครามฝรั่งเศส อังกฤษ โปแลนด์ รัสเซีย บาวาเรีย และอีกหลายประเทศถูกดึงเข้ามาอยู่ในสมรภูมิอันดุเดือดที่กินเวลายาวนานนับทศวรรษ

นโปเลียนคือจอมทัพชาวยุโรป ที่รุกรานไปทั่วยุโรป...

แต่สี่เก้าอี้ยังรู้พลาด นักปราชญ์ยังรู้พลั้ง มหาสงครามบูร์กอญี่ของฝรั่งเศส (French invasion of Russia) คือบทเรียนที่จอมทัพมากประสบการณ์อย่างนโปเลียนจะต้องจดจำไปจนวันตาย

เพราะในศึกนี้ นอกจากจะปราบชัยอย่างหมดรูปแล้ว เขายังสูญกองทัพไปอีกนับแสน

คำถามคือเกิดอะไรขึ้นกับกองทัพของนโปเลียน ทำไมกองทัพที่กล้าศึกมาแล้วทั่วทุกสารทิศจึงแตกพ่ายอย่างน่าอัศจรรย์

เพราะถ้าย้อนไปดูข้อเท็จจริง แม้จะเสียไพร่พลไปมากโข แต่ทัพใหญ่ของนโปเลียนบุกทะลวงรุกไล่กองทัพรัสเซียจนล่าถอยไปได้ตลอดทางใน

ภาพกองทัพของนโปเลียนที่ถูกโจมตีด้วยเหาปีศาจ (ที่ดูมีขยับยับกว่าความเป็นจริง) สร้างโดย DALL-E 3 AI

แทบทุกสมรภูมิ ตั้งแต่ที่สมิเลนสค์ (Smolensk) ไปจนถึงโบโรดีโน (Borodino) ไปจนถึงมอสโก (Moscow) ที่จริง พวกเขายึดมอสโกได้แล้วด้วยซ้ำ แต่ในท้ายที่สุด พวกเขาก็ต้องล่าถอย

แถมต้องทิ้งชีวิตทหารหาญอีกมากมายไว้ระหว่างทาง

สงครามครั้งนี้เริ่มจากความหุนหือของมองโกลของนโปเลียนที่ทางฝั่งพระเจ้าซาร์ อเล็กซานเดอร์ที่ 1 (Tsar Alexander I) แห่งรัสเซีย แอบไปมีสัมพันธ์ทางการค้ากับจักรวรรดิอังกฤษ และละเมิดสนธิสัญญาสงบศึกที่ทำไว้กับเขาที่เมืองทิลสิต (Tilsit)

ในฤดูร้อนของปี 1812 นโปเลียนตัดสินใจ

ระดมพลทหารกว่าเจ็ดแสนนาย และเริ่มกรีธาทัพใหญ่บุกรัสเซีย

และนี่ก็คือจุดเริ่มต้นของตำนานแห่งหายนะของกองทัพฝรั่งเศสที่ถึงพริกถึงขิง ไม่แพ้ยุทธการผาแดงในสามก๊ก

ในตอนแรก กองกำลังอันแข็งแกร่งของนโปเลียนเป็นกองทัพที่น่าเกรงขาม มีกฎระเบียบชัดเจน การสั่งการทุกชั้นตอนดูเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเป็นระบบ การจัดทัพในทุกกรมกองดูรัดกุม แต่พอกองทัพดำเนินเข้าเขตประเทศโปแลนด์ ทุกสิ่งที่เคยดีงามก็เปลี่ยนไป

หลักๆ เลยก็เป็นเพราะว่าถนนหนทางในประเทศโปแลนด์นั้นเป็นถนนแบบบ้านๆ ที่สร้างขึ้นมาให้ชาวบ้านใช้กันในการดำรงชีวิตประจำวัน ไม่

มติชน สุดสัปดาห์

Matchon Weekend
Circulation: 500,000
Ad Rate: 481

Section: First Section/-

วันที่: ศุกร์ 5 - พฤศจิกายน 11 มกราคม 2567

ปีที่: 44

ฉบับที่: 2264

หน้า: 87(กลาง)

Col.Inch: 97.27

Ad Value: 46,786.87

PRValue (x3): 140,360.61

คลิ๊ป: สีสี่

คอลัมน์: ทะลุกรอบ: ประวัติศาสตร์ (ไม่) ลับฉบับ 'เทา' (5) กองทัพอันเกรียงไกรของนโปเลียนติด...

ได้มีโครงสร้างที่แข็งแกร่งพอจะรองรับการขนส่งปืนใหญ่ ยุทธรภัณฑ์และเสบียงจำนวนมากของกองทัพขนาดนับแสนคนของนโปเลียน

ผ่านไปไม่นาน ถนนที่พวกเขาขยาดรหัดผ่านไปก็เริ่มราน ร้าว แตกเป็นหลุมเป็นบ่อ ทำให้การลำเลียงเสบียงอาหารและยุทธรภัณฑ์กองทัพนั่นต้องหยุดชะงัก และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ส่งมาได้ถึงแนวหน้า

นโปเลียนตระหนักดีว่าจะเกิดปัญหาขึ้นที่ประเทศโปแลนด์ แต่ปัญหาที่นโปเลียนกังวลและให้ความสำคัญมากสำหรับโปแลนด์นั้นไม่ใช่เรื่องถนนหนทางแต่เป็นเรื่องการป้องกันและรักษาโรคระบาด

ในเวลานั้น โปแลนด์คือศูนย์กลางการระบาดของโรคไทฟัส เขาสั่งให้มีการสร้างโรงพยาบาลสนามไว้รองรับทหารป่วยในหลายเมืองที่เขาดำเนินผ่าน

และกำชับอย่างเข้มงวด ห้ามมิให้ทหารของกองทัพของเขาไปติดต่อกับหรือมีปฏิสัมพันธ์อะไรกับชาวบ้านในโปแลนด์เป็นอันขาด

แต่ทว่า สถานการณ์ในแนวหน้าค่อนข้างแย่มาก ทหารกองหน้าขาดแคลนอาหารอย่างหนัก ถนนก็ขาด เเสบียงยังงั้น ก็ส่งมาไม่ได้ แม้จะมีกฎที่ชัดเจน

แต่กองทัพต้องเดินด้วยท้อง ด้วยความหิว พวกทหารก็ยอมที่จะเสี่ยงแหกกฎและเริ่มลอบปล้นสะดมชาวบ้านในโปแลนด์เพื่อแย่งชิงอาหารและปัจจัยสี่

อันิจา เหมือนนกรรมสนองกรรม กองทหารเริ่มติดเตาจากชาวบ้าน และด้วยความเป็นอยู่ในค่ายทหารที่ทั้งแออัดและสกปรก ที่เป็นเสมือนดินแดนสวรรค์ของพวกเขา ถึงเวลาอาบน้ำ บางคนก็อาบ บางคนก็ซักแห้ง เสื้อผ้าเครื่องแบบใส่แล้วก็เหม็นๆ ซุกๆ สุ่มๆ กันไว้ บางทีจะใช้ก็สะอาดๆ แล้วเอามาใส่ซ้ำ ไม่ซ้ำไม่นาน ทั้งกองทัพก็เต็มไปด้วยเหา

สภาพกองทัพฝรั่งเศสที่ถูกถูกรานด้วยเหานั้น

ถึงขั้นนำเหามา พวกเขาดองกองทัพเหาโจมตีอย่างหนักถึงขนาดมีคนเคยอุปมาเอาไว้ว่าในยามที่หลับตาลงนอน ก็ต้องสะดุ้งตื่นจากการถูกเหาจิกกัด

ทหารบางคนถึงกับยอมฉีกเสื้อและกางเกงของเขาโยนเข้าไปในกองไฟ และได้ยินเสียงทหารเปิดปะทุอยู่ข้างในเปรี้ยะ เปรี้ยะ รวากับเสียงยิงปืนของกองทัพทหารรบ

หลังจากที่กองทัพเหาเข้าถูกราน พวกทหารก็

เริ่มล้มป่วยจากไทฟัส

พวกเขามีอาการไข้ และมีผื่นแดงขึ้นตามตัว โรงพยาบาลสนามที่เคยจัดเตรียมไว้หลายแห่งทั้งในแดนซิก (Danzig) โคนิกสเบิร์ก (Königsberg) และธอร์น (Thom) เริ่มแออัดไปด้วยทหารป่วย

โรคระบาดเริ่มคร่าชีวิตทหารของกองทัพนโปเลียนไปอย่างรวดเร็ว ในตอนนั้น ไม่มีใครรู้ว่าตัวการแท้จริงที่คอยแพร่ไทฟัส นั้นคือ "เหา"

จากบันทึกของคาร์ล วอน คลอสวิตซ์ (Carl Philip Gottfried von Clausewitz) นักการทหารชื่อดังชาวปรัสเซีย "กองทัพหลวงของนโปเลียนข้ามแม่น้ำนายแมน (nieman river) ด้วยไพร่พลราว 301,000 คน แต่ในตอนกองทัพของเขาขยาดรหัดไปถึงเมืองสโมเลนสค์ในอีก 52 วันต่อมา นโปเลียนเหลือไพร่พลอยู่แค่เพียง 182,500 คนเท่านั้น นั่นหมายความว่าเขาได้สูญเสียทหารไปถึง 105,000 นาย หรือราวๆ หนึ่งในสามของกองทัพเขา ตั้งแต่เพิ่งเริ่มสงคราม"

การศึกติดพันยาวนานหลายเดือน นโปเลียนรบพุ่งชนะจนยึดเมืองได้หลายเมืองขับไล่กองกำลังของจักรวรรดิรัสเซียที่นำทัพโดยจอมพลตาเดียว มิคฮาอิล คูตูซอฟ (Mikhail Kutuzov) ให้ถอยร่นไปจนถึงมอสโก

แต่แทนที่ชนะแล้วจะได้เสบียงเพิ่มจากการยึดเมือง ยึดค่าย กลับต้องผจญกับ "กัลยุทธ์ผลาญภพ (Scorched earth)" ของคูตูซอฟที่ไล่เผาทำลายทุกสิ่งทุกอย่างในเมือง ในค่ายที่กองทัพนโปเลียนจะพ้อเอาไว้ใช้ที่สิ้นซาก ไม่เหลืออะไรไว้ให้กองทัพฝรั่งเศสได้เก็บเกี่ยวแม้เพียงนิด

นั่นหมายความว่าต่อให้ยึดเมืองได้ ก็ไม่มีประโยชน์อะไร เพราะได้แต่เมืองร้างและเศษซากปรักหักพัง ออกากอยู่ก็อยู่ไม่ได้ พอถึงหน้าหนาวที่เยือกเย็นอย่างร้ายกาจ ยิ่งไงก็ต้องถอนทัพถอยกลับไปอยู่ดี

ลมหนาวเริ่มพัดผ่าน ทว่า นโปเลียนยังคงดีดแพง รือรอที่จะให้พระเจ้าซาร์ อเล็กซานเดอร์ที่ 1 ยอมจำนนและขอเจรจาสงบศึกเมือง

ทว่า ผลที่ได้กลับตาลปัตร ฤดูหนาวกลับมาถึงก่อนพระราชาสาล์นขอเจรจา

ท้ายที่สุด สถานการณ์เข้าขั้นวิกฤต นโปเลียนไม่มีทางเลือก นอกจากจะตัดสินใจยอมสั่งถอนทัพกลับฝรั่งเศส และในระหว่างที่ถอนทัพนี่เองที่กองทัพรัสเซียของมิคาอิลและพวกกองโจรคอสแซค (Cossack) เริ่มจู่โจมตลบทหลัง ●